

Особливості юридичної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі

Клименко Олександр Сергійович¹, Христинченко Надія Петрівна²

Опубліковано	Секція	УДК
08.04.2024	Право	347.77:004:34

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15170759>

Анотація. Стаття присвячена дослідженню особливостей юридичної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі. Проаналізовано теоретичні засади, зокрема види відповідальності та міжнародні стандарти, практичні аспекти правозастосування, включаючи доказування й судову практику, а також перспективи вдосконалення правового регулювання в Україні. Встановлено, що цифрова природа порушень ускладнює захист прав через анонімність і транскордонний характер. Розглянуто кейси, як-от "Frank Peterson проти Google та YouTube" (С-682/18), які ілюструють проблеми й рішення. Запропоновано рекомендації: вдосконалення законодавства, адаптація механізму "notice-and-takedown", використання технологій (DRM, блокчейн) та популяризація відкритих ліцензій для забезпечення балансу між захистом прав і доступом до інформації.

Ключові слова: інтелектуальна власність, цифрова епоха, юридична відповідальність, онлайн-платформи, правозастосування, міжнародні стандарти, технології захисту.

Features of legal liability for violation of intellectual property rights in the digital environment

Annotation. This study examines the specifics of legal liability for violations of intellectual property rights in the digital environment, addressing theoretical foundations, practical challenges, and prospects for improving legal regulation in Ukraine. The research is structured into three main sections, each tackling a distinct aspect of the issue. The first section explores the theoretical underpinnings, defining intellectual property rights and their categories, such as copyright and industrial property, and emphasizing the vulnerability of copyright objects in the digital realm due to ease of reproduction and dissemination. It outlines the types of legal liability – civil, administrative, and criminal – and analyzes how international

¹ Клименко Олександр Сергійович, аспірант кафедри економіки та фінансів, Університет «КРОК», ORCID: <http://orcid.org/0009-0001-5645-9860>.

² Христинченко Надія Петрівна, доктор юридичних наук, професор кафедри теорії та історії держави і права, Університет «КРОК», ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7473-7193>.

standards, including the TRIPS Agreement and the EU Directive 2019/790 on Copyright in the Digital Single Market, shape the global framework for protection. The digital environment's unique features, such as user anonymity, cross-border nature, and rapid content spread, are identified as key factors necessitating the adaptation of traditional legal mechanisms.

The second section delves into the practical aspects of enforcing legal liability, highlighting challenges in evidence collection due to the reliance on digital proofs like screenshots and metadata, which are not fully integrated into Ukrainian procedural law. The role of Internet service providers and online platforms is scrutinized, noting the lack of clear responsibility under current Ukrainian legislation compared to international practices like the EU's e-Commerce Directive. Judicial practice is analyzed through cases, where a piracy site's blocking proved ineffective due to weak enforcement mechanisms, and the EU's "Frank Peterson v. Google and YouTube" (C-682/18, decided on June 22, 2021), which showcased the efficacy of the "notice-and-takedown" approach.

The third section proposes pathways for enhancement, identifying gaps in Ukrainian law, such as unclear platform liability and inadequate evidence rules. Drawing from international experiences – like the U.S. DMCA and Japan's provider liability laws – it suggests adopting a "notice-and-takedown" mechanism, establishing specialized investigative units, and fostering cooperation with organizations like WIPO. Technological solutions, including DRM (evidenced by Adobe's 2021 implementation), blockchain, and AI, are evaluated for their potential and limitations, emphasizing the need for balance to avoid user inconvenience. Ethical considerations advocate for fair use and Creative Commons licenses to harmonize rights protection with public access to information.

In conclusion, the study recommends legislative reforms, technological integration, and ethical frameworks to strengthen intellectual property protection in Ukraine's digital landscape, aligning it with global standards and fostering innovation.

Keywords: intellectual property, digital environment, legal liability, online platforms, enforcement, international standards, protective technologies.

Вступ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується стрімкою цифровізацією всіх сфер людської діяльності, що не лише відкриває нові можливості для творчості та інновацій, а й породжує складні виклики у сфері правового регулювання. Одним із ключових питань, що постають перед юридичною наукою та практикою, є забезпечення ефективного захисту прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі. Зростання обсягів інформації, доступність технологій копіювання та розповсюдження, а також анонімність, яку надає Інтернет, суттєво ускладнюють механізми виявлення порушень та притягнення винних до відповідальності. У цьому контексті особливого значення набуває аналіз специфіки юридичної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності, адже традиційні правові інститути, сформовані в аналогову епоху, не завжди здатні адекватно реагувати на реалії цифрової ери.

Проблематика відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі є багатогранною: вона охоплює як цивільно-правові, так і адміністративні та кримінально-правові аспекти. Водночас цифрова природа таких правопорушень вимагає врахування технологічних особливостей, зокрема функціонування онлайн-платформ, хмарних сервісів та блокчейн-технологій, які дедалі частіше стають інструментами як захисту, так і порушення прав. Усе це зумовлює

необхідність переосмислення існуючих правових підходів і розробки нових механізмів, які б урівноважували інтереси правовласників, користувачів та суспільства загалом.

Питання юридичної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі привертає значну увагу сучасних дослідників, що зумовлено як стрімким розвитком технологій, так і складністю правового регулювання у цій сфері. У своїх працях науковці аналізують різні аспекти відповідальності – цивільно-правову, адміністративну та кримінальну, а також розглядають національні та міжнародні підходи до захисту прав.

В. І. Микитин ґрунтовно досліджує цивільно-правову відповідальність за порушення майнових прав інтелектуальної власності, наголошуючи на необхідності вдосконалення механізмів компенсації збитків у цифрових реаліях [1]. М. В. Ковалів звертає увагу на адміністративну відповідальність за правопорушення у цій сфері, підкреслюючи її превентивну роль у запобіганні незаконному використанню об'єктів права [2]. Схожої позиції дотримується В. Тімашов, який аналізує загальні засади юридичної відповідальності та її застосування до інтелектуальної власності, акцентуючи на багатогранності цього явища [3].

О. О. Обушак та С. А. Обушак досліджують адміністративне регулювання у сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності, звертаючи увагу на організаційні аспекти діяльності державних органів [4]. Водночас О. Б. Зайківський та О. А. Оністрат розглядають специфіку відповідальності за порушення прав у оборонній сфері, що додає до аналізу галузевий контекст [5]. О. П. Світличний детально зупиняється на адміністративній відповідальності посадових осіб та фізичних осіб-підприємців, наголошуючи на проблемах правозастосування у випадках незаконного використання об'єктів права [6].

Т. В. Рудник акцентує увагу на відповідальності за порушення авторського права, аналізуючи її як один із ключових елементів захисту творчої діяльності [7]. А. В. Хрідочкін у своїх працях розглядає адміністративну відповідальність як окремий різновид юридичної відповідальності, досліджуючи її об'єктивні ознаки та специфіку складів правопорушень у сфері інтелектуальної власності [8, 9]. Ю. Є. Атаманова звертається до захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет, порівнюючи світовий досвід із вітчизняними перспективами та вказуючи на необхідність адаптації законодавства до цифрових викликів [10].

Є. Недогібченко аналізує кримінальну відповідальність за злочини у сфері інтелектуальної власності, спираючись на зарубіжний досвід, що дозволяє виявити прогалини в українському правовому полі [11]. Т. О. Гуржій, В. В. Мушенко, А. В. Гуржій та О. М. Ситніченко розглядають адміністративну відповідальність як частину системи державного захисту прав, підкреслюючи її значення для забезпечення правового порядку [12]. О. М. Штиршов та А. Л. Сухорукова досліджують правові аспекти відповідальності у контексті світового досвіду, пропонуючи можливі шляхи гармонізації національних норм із міжнародними стандартами [13].

А. А. Ломакіна обґрунтовує місце та значення адміністративної відповідальності у забезпеченні захисту права інтелектуальної власності, звертаючи увагу на її роль у формуванні правосвідомості [14]. С. Запара та І. Кравченко справедливо відзначають, що визначення меж між адміністративною та кримінальною відповідальністю за правопорушення у цій сфері залишається дискусійним питанням, яке потребує чіткішого нормативного врегулювання [15].

Таким чином, сучасні дослідження охоплюють широкий спектр проблем – від теоретичних засад відповідальності до практичних аспектів її реалізації в цифровому середовищі. Водночас залишаються актуальними питання адаптації законодавства до нових технологічних реалій, уніфікації підходів до притягнення до відповідальності та

вдосконалення механізмів захисту прав інтелектуальної власності в умовах глобалізації та цифровізації.

Метою даного дослідження є комплексний аналіз особливостей юридичної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі з урахуванням сучасних технологічних викликів і правових реалій. У процесі дослідження передбачається з'ясувати специфіку застосування цивільно-правових, адміністративних та кримінальних заходів відповідальності у випадках порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності, що вчиняються з використанням цифрових технологій, зокрема мережі Інтернет, онлайн-платформ та інших інформаційних систем.

Окрім цього, дослідження спрямоване на виявлення прогалин у чинному національному законодавстві України, які ускладнюють ефективне правозастосування в умовах цифровізації, а також на оцінку відповідності вітчизняних норм міжнародним стандартам захисту інтелектуальної власності. Важливим аспектом є вивчення впливу технологічного прогресу, зокрема анонімності в цифровому просторі та транскордонного характеру правопорушень, на механізми притягнення до відповідальності.

Кінцевою метою є розробка теоретичних положень і практичних рекомендацій, які сприятимуть удосконаленню правового регулювання у цій сфері, забезпеченню справедливого балансу між інтересами правовласників, користувачів і суспільства, а також підвищенню ефективності захисту прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі. Таким чином, дослідження прагне не лише поглибити розуміння зазначеної проблематики, але й запропонувати конкретні шляхи її вирішення в контексті сучасних глобальних і національних тенденцій.

Результати

Права інтелектуальної власності є важливою складовою правової системи, що регулює відносини, пов'язані з результатами творчої діяльності людини. В Україні ці права поділяються на дві основні категорії. Перша охоплює права на об'єкти авторського права та суміжних прав, до яких належать літературні й художні твори, комп'ютерні програми, бази даних, музичні та аудіовізуальні твори. Друга категорія стосується прав на об'єкти промислової власності, що включають винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки тощо. У цифровому середовищі особливу увагу привертають об'єкти авторського права, адже їх легко копіювати та розповсюджувати через Інтернет. Захист цих прав регулюється як національним законодавством України, так і міжнародними угодами, зокрема Бернською конвенцією про охорону літературних і художніх творів та Угодою TRIPS (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights).

Цифрове середовище, що охоплює Інтернет, хмарні сервіси, соціальні мережі та інші інформаційні технології, радикально змінює способи створення, поширення та використання об'єктів інтелектуальної власності. Воно відкриває широкі можливості для доступу до інформації, але водночас створює нові виклики для захисту прав власників. Серед основних особливостей цифрового середовища, які впливають на права ІВ, варто виділити анонімність користувачів, що ускладнює виявлення порушників, транскордонний характер, коли правопорушення вчиняється в одній країні, а його наслідки відчуваються в іншій, швидкість поширення, що дозволяє миттєво розповсюджувати цифрові копії по всьому світу, а також легкість копіювання, адже цифрові технології дають змогу створювати необмежену кількість копій без втрати якості. Ці особливості вимагають адаптації традиційних правових механізмів до сучасних умов, що є важливим завданням для юридичної науки.

За порушення прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі передбачена юридична відповідальність, яка поділяється на три види: цивільно-

правову, адміністративну та кримінальну. Цивільно-правова відповідальність включає відшкодування збитків, компенсацію моральної шкоди та судові заборони на подальше використання об'єктів ІВ. У цифровому контексті часто подаються позови проти онлайн-платформ і провайдерів, які можуть бути притягнуті до відповідальності за сприяння порушенням. Адміністративна відповідальність застосовується до менш тяжких правопорушень, наприклад, незаконного використання торговельних марок чи творів у комерційних цілях. В Україні це регулюється Кодексом про адміністративні правопорушення (ст. 51-2) і передбачає штрафи та конфіскацію контрафактної продукції. Кримінальна відповідальність настає за суспільно-небезпечні порушення, такі як піратство в комерційних масштабах чи підробка торговельних марок. Кримінальний кодекс України передбачає, зокрема, штрафи, виправні роботи або позбавлення волі. Визначення виду відповідальності в цифровому середовищі ускладнюється через труднощі з доказуванням і ідентифікацією порушників, що потребує нових підходів до правозастосування.

Міжнародне право відіграє ключову роль у встановленні стандартів захисту прав ІВ у цифрову епоху. Серед основних документів варто виокремити Угоду TRIPS, яка встановлює мінімальні стандарти захисту прав ІВ і зобов'язує країни-члени СОТ створювати ефективні механізми відповідальності за порушення. Також важливим є Директива ЄС про авторське право в цифровому єдиному ринку (2019/790), що регулює відповідальність онлайн-платформ за контент, завантажений користувачами, та вводить нові правила ліцензування. Договір ВОІВ про авторське право (WCT) адаптує авторське право до цифрових технологій, зокрема щодо права на відтворення та розповсюдження в Інтернеті. Ці документи створюють правову основу, яку країни, зокрема Україна, мають імплементувати у своє законодавство для гармонізації захисту прав ІВ у цифровому середовищі.

Однією з ключових проблем у цифрову епоху є забезпечення балансу між захистом прав інтелектуальної власності та правом суспільства на доступ до інформації. Надмірний захист може обмежувати свободу слова, творчість і інновації, тоді як недостатній захист послаблює стимули до творчої діяльності. Теоретичні підходи до вирішення цієї проблеми включають концепцію "справедливого використання" (fair use), яка дозволяє обмежене використання творів без дозволу правовласника для цілей освіти, критики чи пародії, а також ліцензування Creative Commons, що дає авторам змогу самостійно визначати умови використання їхніх творів, сприяючи поширенню знань. Крім того, застосовуються технологічні засоби захисту, наприклад DRM (Digital Rights Management), які захищають права, але можуть обмежувати законне використання. Розробка правових механізмів, що врівноважують інтереси правовласників і суспільства, є важливим завданням для забезпечення справедливого підходу до прав ІВ у цифровому середовищі.

Застосування юридичної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі значною мірою залежить від здатності сторін довести факт правопорушення. У порівнянні з традиційними формами порушень, цифрова природа Інтернету ускладнює цей процес через анонімність користувачів і швидке видалення слідів протиправних дій. В Україні доказування базується на загальних принципах цивільного та адміністративного судочинства, однак специфіка цифрового середовища вимагає використання електронних доказів, таких як скріншоти, логи серверів чи записи трафіку. Судова практика демонструє, що ключовою проблемою є ідентифікація порушника, адже використання VPN-сервісів чи анонімних платформ часто унеможлиблює встановлення особи правопорушника. Для подолання цих труднощів дедалі частіше залучаються експерти з інформаційних технологій, які допомагають аналізувати цифрові сліди та підтверджувати достовірність доказів.

Інтернет-провайдери (ISP) та онлайн-платформи відіграють важливу роль у реалізації юридичної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі. В Україні законодавство поки що не встановлює чіткої відповідальності провайдерів за дії їхніх користувачів, однак міжнародна практика, зокрема Директива ЄС про електронну комерцію (2000/31/ЄС), передбачає, що провайдери не несуть відповідальності за контент, якщо вони не ініціюють його передачу та оперативно реагують на повідомлення про порушення. Водночас онлайн-платформи, такі як соціальні мережі чи стримінгові сервіси, дедалі частіше стають об'єктом позовів через розміщення користувачами піратського контенту. У таких випадках суди можуть зобов'язати платформи видалити незаконний контент або блокувати доступ до нього, що викликає дискусії щодо меж їхньої відповідальності та ролі посередників у цифровій екосистемі.

Судова практика в Україні з питань порушень прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі перебуває на етапі становлення. Одним із прикладів є справи про незаконне розповсюдження аудіовізуальних творів через піратські сайти, де позивачі вимагали компенсації збитків і блокування доступу до ресурсів. Такі рішення часто ускладнені через відсутність чітких механізмів виконання судових наказів у транскордонному контексті. На міжнародному рівні показовими є справи, як-от позови проти платформи YouTube у країнах ЄС, де суди визначали межі відповідальності за контент, завантажений користувачами. У США практика застосування Digital Millennium Copyright Act (DMCA) демонструє ефективність механізму "notice-and-takedown", коли правовласник може вимагати видалення контенту без судового розгляду. Цей досвід свідчить про необхідність вдосконалення українського законодавства для спрощення процедур реагування на порушення в цифровому просторі.

Транскордонний характер порушень прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі є одним із найбільших викликів для правозастосування. Наприклад, піратський сайт може бути зареєстрований у одній юрисдикції, хостинг розміщений у іншій, а користувачі – по всьому світу. В Україні такі справи ускладнені відсутністю ефективних механізмів міжнародної співпраці у сфері цифрових правопорушень. Міжнародні угоди, як-от Угода TRIPS, зобов'язують країни співпрацювати у боротьбі з порушеннями, однак на практиці це часто обмежується формальними процедурами, такими як запити через Інтерпол чи двосторонні угоди. Проблема юрисдикції також виникає при визначенні суду, який має розглядати справу, що призводить до затягування процесів і зниження ефективності притягнення до відповідальності.

Практична реалізація юридичної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі стикається з низкою проблем. По-перше, це технічна складність фіксації порушень, адже цифровий контент може бути швидко видалений або перенесений на інший сервер. По-друге, недостатня обізнаність суддів і правоохоронців із особливостями цифрових технологій ускладнює розгляд справ. По-третє, високі витрати на судові процеси та експертизи часто відлякують правовласників від захисту своїх прав, особливо у випадках дрібних порушень. Крім того, зростає кількість зловживань із боку правовласників, які використовують механізми відповідальності для обмеження законного використання контенту, що актуалізує потребу в чіткішому правовому регулюванні та підвищенні правової культури в цій сфері.

Сучасний розвиток цифрових технологій вимагає постійного вдосконалення правового регулювання у сфері захисту прав інтелектуальної власності, адже такі виклики, як анонімність у мережі, транскордонний характер правопорушень і швидке поширення контенту, ускладнюють застосування юридичної відповідальності. У цьому розділі аналізуються недоліки чинного законодавства України, міжнародний досвід, технологічні рішення, етичні аспекти та конкретні судові справи, які ілюструють

проблеми й пропонують шляхи їх вирішення, з метою розробки рекомендацій для підвищення ефективності правового захисту в цифровому середовищі.

Однією з основних проблем українського законодавства є його недостатня адаптованість до особливостей цифрового простору. Відсутність чітких норм щодо відповідальності онлайн-платформ призводить до ситуацій, коли соціальні мережі чи відеохостинги уникають відповідальності за розміщення піратського контенту, якщо не отримують офіційних скарг. Крім того, складність доказування порушень через нечітке визнання судами електронних доказів, таких як скріншоти чи метадані, знижує ефективність захисту правовласників.

Міжнародний досвід пропонує цінні підходи для України. У США Digital Millennium Copyright Act (DMCA) запровадив механізм "notice-and-takedown", який дозволяє правовласникам вимагати видалення незаконного контенту без судового розгляду. У Європейському Союзі Директива 2019/790 про авторське право в цифровому єдиному ринку зобов'язує платформи укладати ліцензійні угоди та використовувати технології для запобігання розміщенню піратського контенту. Цей підхід проілюстровано справою "Frank Peterson проти Google та YouTube" (справа C-682/18), розглянутою Судом Європейського Союзу (рішення від 22 червня 2021 року). Суд постановив, що YouTube не несе автоматичної відповідальності за піратський контент, якщо оперативно його видаляє після повідомлення правовласника, що демонструє ефективність механізму швидкого реагування. Україна могла б адаптувати ці практики, запровадивши аналогічний механізм "notice-and-takedown" і зобов'язавши великі платформи отримувати ліцензії на контент, що завантажують користувачі.

Технологічні рішення відіграють важливу роль у захисті прав інтелектуальної власності. Системи управління цифровими правами (DRM) обмежують копіювання контенту, як це зробила компанія Adobe у 2021 році, посиливши захист своїх продуктів, таких як Photoshop, що призвело до зниження піратства на 30% за даними компанії. Проте користувачі скаржилися на обмеження легального використання, зокрема при перенесенні програм на нові пристрої, що викликало дискусію про необхідність балансу між захистом і зручністю. Технологія блокчейн дає змогу фіксувати права власності у прозорий і незмінний спосіб, але її впровадження залишається дорогим і складним для малого бізнесу. Штучний інтелект, який автоматично виявляє піратський контент на платформах, як-от система Content ID на YouTube, є швидким інструментом, але може помилково блокувати легальні матеріали, що створює етичні виклики.

Етичний аспект захисту прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі пов'язаний із забезпеченням балансу між інтересами правовласників і суспільним правом на доступ до інформації. Надмірний захист може обмежувати свободу слова чи доступ до знань, тоді як слабкий захист демотивує творців. Для вирішення цієї проблеми доцільно ширше застосовувати концепцію "справедливого використання", яка дозволяє обмежене використання творів для освіти чи критики, а також заохочувати ліцензії Creative Commons, що надають авторам гнучкість у визначенні умов використання їхніх робіт. Відкриті ліцензії могли б сприяти поширенню наукових і культурних матеріалів без порушення прав.

На основі аналізу недоліків, міжнародного досвіду, технологічних рішень і судових справ можна запропонувати конкретні рекомендації для України. По-перше, необхідно внести зміни до законодавства, чітко визначивши відповідальність онлайн-платформ і спростивши використання цифрових доказів у судах, враховуючи досвід США та ЄС. По-друге, доцільно створити спеціалізовані підрозділи в Національній поліції для розслідування порушень у цифровому середовищі, що підвищить швидкість і якість реагування, як це зроблено в Японії. По-третє, варто посилити співпрацю з міжнародними організаціями, такими як Всесвітня організація інтелектуальної власності (WIPO), для координації транскордонних справ. По-четверте, заохочення

використання технологій, таких як DRM і штучний інтелект, має супроводжуватися їхньою оптимізацією, щоб уникнути незручностей для користувачів, як це видно з кейсу Adobe. Нарешті, популяризація відкритих ліцензій сприятиме гармонійному поєднанню захисту прав і доступу до інформації.

Таким чином, удосконалення правового регулювання та захисту прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі потребує комплексного підходу, який поєднує законодавчі зміни, адаптацію міжнародного досвіду, впровадження технологій і врахування етичних аспектів.

Висновки

Проведене дослідження особливостей юридичної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі дозволило виявити ключові теоретичні, практичні та перспективні аспекти цієї проблематики, а також запропонувати шляхи її вдосконалення в контексті сучасних викликів. Аналіз показав, що цифрова епоха суттєво трансформує традиційні підходи до захисту прав інтелектуальної власності, вимагаючи адаптації правових механізмів до нових реалій.

На теоретичному рівні встановлено, що права інтелектуальної власності в цифровому середовищі охоплюють як об'єкти авторського права, так і промислової власності, однак саме перші є найбільш вразливими через легкість копіювання та розповсюдження. Юридична відповідальність за порушення цих прав включає цивільно-правові, адміністративні та кримінальні заходи, але їхнє застосування ускладнене специфікою цифрового простору, зокрема анонімністю, транскордонним характером і швидкістю поширення інформації. Міжнародні стандарти, такі як Угода TRIPS і Директива ЄС 2019/790, створюють основу для захисту прав, однак потребують гармонізації з національним законодавством України. Важливим є також забезпечення балансу між захистом правовласників і суспільним доступом до інформації, що залишається етичним і правовим викликом.

На практичному рівні дослідження виявило низку проблем у застосуванні юридичної відповідальності. Доказування порушень ускладнене через недостатню адаптацію процесуальних норм до цифрових доказів, а відповідальність онлайн-платформ і провайдерів залишається нечітко врегульованою. Судова практика свідчить про неефективність механізмів виконання рішень, тоді як міжнародний досвід, зокрема справа "Frank Peterson проти Google та YouTube" (C-682/18, рішення від 22 червня 2021 року), демонструє переваги швидкого реагування через механізм "notice-and-takedown". Транскордонний характер порушень додатково ускладнює правозастосування, що вимагає посилення міжнародної співпраці.

Перспективи вдосконалення правового регулювання пов'язані з комплексним підходом. Аналіз недоліків українського законодавства показав потребу в чіткому визначенні відповідальності онлайн-платформ, спрощенні використання цифрових доказів і створенні спеціалізованих підрозділів для розслідування порушень. Міжнародний досвід США, ЄС і Японії пропонує ефективні моделі, які Україна могла б адаптувати, зокрема механізм "notice-and-takedown" і ліцензування платформ. Технологічні рішення, такі як DRM, блокчейн і штучний інтелект, є потужними інструментами захисту, однак їхнє впровадження має враховувати баланс між безпекою і зручністю користувачів, як це видно з кейсу Adobe у 2021 році. Етичні аспекти, зокрема популяризація "справедливого використання" та відкритих ліцензій, на наше переконання, сприятимуть гармонізації інтересів правовласників і суспільства.

Список використаних джерел

1. Микитин В. І. Цивільно-правова відповідальність за порушення майнових прав інтелектуальної власності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / В. І. Микитин ; Терноп. нац. екон. ун-т. Тернопіль, 2016. 238 с. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/4989/1/%D0%94%D0%98%D0%A1%D0%95%D0%A0%D0%A2%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%AF_%D0%9C%D0%98%D0%9A%D0%98%D0%A2%D0%98%D0%9D_%D0%92%D0%86.pdf (дата звернення: 06.04.2025).
2. Ковалів М. В. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері інтелектуальної власності. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2020. Вип. 27. С. 142–148.
3. Тімашов В. Юридична відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 2. С. 38–42.
4. Обущак О. О., Обущак С. А. Адміністративне регулювання у сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2009. Вип. 36. С. 75–85.
5. Зайківський О. Б., Оністрат О. А. Відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності в оборонній сфері. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2018. № 4. С. 40–53.
6. Світличний О. П. Адміністративна відповідальність посадових осіб та фізичних осіб – підприємців за незаконне використання об'єктів права інтелектуальної власності. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: Юридичні науки. 2017. № 1. С. 45–49.
7. Рудник Т. В. Відповідальність за порушення авторського права. Часопис Київського університету права. 2012. № 2. С. 248–251.
8. Хрідочкін А. В. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства у сфері інтелектуальної власності як різновид адміністративної відповідальності. Юридичний вісник. 2018. № 3. С. 112–117.
9. Хрідочкін А. В. Об'єктивні ознаки складу адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / А. В. Хрідочкін ; Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2018. 20 с. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/bitstreams/73c415e9-ae1c-4c23-9e36-acd4fb4600df/download> (дата звернення: 06.04.2025).
10. Атаманова Ю. Є. Захист прав інтелектуальної власності у мережі Інтернет: світовий досвід та вітчизняні перспективи. Право та інновації. 2014. № 3. С. 7–14.
11. Недогібченко Є. Кримінальна відповідальність за скоєння злочинів у сфері інтелектуальної власності за законодавством зарубіжних країн. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2021. № 6. С. 151–157.
12. Гуржій Т. О., Мушенко В. В., Гуржій А. В., Ситніченко О. М. Адміністративна відповідальність у системі забезпечення державою захисту права інтелектуальної власності особи. Ужгородський науковий вісник. 2023. Вип. 2. С. 145–152. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/56956/1/289451-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-668027-1-10-20231020.pdf> (дата звернення: 06.04.2025).
13. Штиршов О. М., Сухорукова А. Л. Правові аспекти відповідальності у сфері порушення прав інтелектуальної власності: світовий досвід. Право і управління: реалії та перспективи. 2022. Вип. 17. С. 89–94. URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/15421/1/purr_2022_17_12.pdf (дата звернення: 06.04.2025).
14. Ломакіна А. А. Місце та значення адміністративної відповідальності у забезпеченні захисту права інтелектуальної власності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07

/ А. А. Ломакіна ; Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т ім. Ігоря Сікорського". Київ, 2022. 20 с. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstreams/5d811e22-a821-4100-b1ab-a86f8b6d8364/download> (дата звернення: 06.04.2025).

15. Запара С., Кравченко І. Межі адміністративної та кримінальної відповідальності за правопорушення у сфері прав інтелектуальної власності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2022. Вип. 71. С. 250–257.